GÖKSUNLU ÂŞIK HÜDÂİ
HAYATI, EDEBİ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ*

Lütfi ALICI

Yard. Doç. Dr., KSÜ Fen-Edb. Fak. Öğretim Üyesi. e-mail: lutfialici@mynet.com

Özet

Eski ozanlık geleneği ile İslam kültürüne dayandığı kabul edilen âşık edebiyatı, Anadolu sahasında XVI. asırdan itibaren önemli temsilciler yetiştirmiştir. Zaman içinde gelişip zenginleşen bu edebiyat, XIX. asırdan sonra sosyal hayattaki değişimler sebebiyle önemli ölçüde güç kaybetse de günümüze kadar varlığını sürdürmüştür.

Bu geleneğin günümüzdeki önemli temsilcilerinden biri de Göksunlu Âşık Hüdâi'dir. Daha çok tasavvufi şiir ve deyişleriyle tanınan Hüdâi, âşıklık geleneğinin adap ve erkânına sahip bir âşıktır. Hece vezniyle ve çoğunlukla dörtlükler halinde yazdığı şiirlerini saz eşliğinde çalıp söylemiştir. Âşık Hüdâi, sade Türkçesi, samimi üslubuyla ve kendine has edasıyla âşıklık geleneğinin 21.yüzyıla uzanan yolculuğunda önemli bir yere sahiptir.

Anahtar Kelimeler: **Âşık, âşıklık geleneği, Göksun, Âşık Hüdâi.**

ÂŞIK HÜDÂİ OF GÖKSUN
HIS LIFE, HIS ARTS IN LITERATURE AND HIS WORKS

Abstract

Based on old poetry custom and Islamic culture, Âşık literature has had important poets since 16th century. It grew in time and lost some strength towards the end of 19th century. But, it has survived to the present days.

One of the followers of the Âşık literature of today is Âşık Hüdâi of Göksun. He has mostly been known by his *sufi* poems and maxims. He has great knowledge and methods in this literature. He writes quatrain poems and sings them with *saz* (Turkish musical instrument). Âşık Hüdâi has a special place with his pure Turkish, cordiality and method in this literature whose custom is making its way into the 21th century.

Keywords: Âşık, âşıklık custom, Göksun, Âşık Hüdâi.

"… O sıralarda kulağımıza bir ses gelir, bir türkü söylenmektedir. Ya genç ya da yaşlı bir çobandır bu türküyü söyleyen. Dedem beni hemen durdurur: "Bak dinle, der, böyle türküyü her zaman duyamazsın". Orada durup dinleriz. Dedem içini çekerek sesin geldiği tarafa bakar ve başını sallar.

Dedem diyor ki, geçmiş zamanların birinde, bir han başka bir hanı tutsak almış. Bu han tutsağına: "Eğer istersen benim kölem olarak yanımda kalır, uzun zaman yaşayabilirsin. İstemezsen, en büyük arzunu yerine getirir, sonra da seni öldürürüm", demiş. Tutsak han düşünüp cevap vermiş: "Köle olarak yaşamak istemiyorum, beni öldür daha iyi. Ancak öldürmeden önce, benim vatanımdan herhangi bir çobanı buraya getirmeni istiyorum". -"Ne yapacaksın o çobanı?". -"Ölmeden once ondan bir türkü dinlemek istiyorum". Dedem diyor ki, işte böyle, vatanlarının bir türküsü için canlarını feda eden insanlar varmış. Böyle insanları görmeyi ne kadar isterdim.

Türküyü dinlerken dedem kulağıma fısıldar: "İlâhî! Ne büyük insanlarmış eski insanlar!" (Aytmatov, 1991: 43).

---

* Bu makale, 23-24. 08. 2008 tarihlerinde düzenlenen ***100. Yılında Göksun Sempozyumu***'nda sunulmuştur.

GİRİŞ

Bizde İslamiyet'ten önceki kamlık, bahşılık, ozanlık geleneği ile İslam kültürünün oluşturduğu bir terkip olarak kabul edilen bir edebiyat geleneği vardır. Bu âşık edebiyatıdır. Âşık edebiyatı, kendisinin veya başkalarının şiirlerini saz eşliğinde çalıp söyleyen ya da halk hikâyeleri anlatan ve âşık adı verilen saz şairlerinin müşterek meydana getirdikleri bir edebiyattır. (Oğuz, 2007: 138; Karahan, 1991: 550). Âşık edebiyatını, sade bir dil kullanarak şiirlerini daha çok hece vezniyle yazan ve saz çalarak yurdu dolaşan âşıkların eserleri oluşturur. Âşık edebiyatı, beş yüzyılı aşan bir zamandan beri Anadolu, Rumeli ve Azerbaycan'da gelişip olgunlaşmıştır. Geniş halk tabakalarının dil ve duygu inceliğine, heyecanlarına cevap veren bu edebiyatın şairlerine genel olarak; "halk şairi", "saz şairi" veya "âşık" denilmektedir. (Karahan, 1991: 550).

Türkler, İslamiyet'ten önce Orta Asya'da yaşadıkları devirlerde millî bir edebiyata sahiptiler. İslamiyet'in kabulü ile birlikte Türk edebiyatı, divan edebiyatı ve halk edebiyatı olmak üzere iki koldan gelişimini sürdürmüştür. Bu süreçte entelektüel ortamlarda divan edebiyatı, geniş halk kitleleri nezdinde de halk edebiyatı ön plânda olmuştur. Halk edebiyatının bir şubesi olan âşık edebiyatı da tabii olarak bu yaklaşımdan etkilenmiştir.

Millî ve köklü bir geleneğe sahip olan âşık edebiyatı Anadolu sahasında özellikle XVI. asırdan başlayarak günümüze kadar önemli temsilciler yetiştirmiştir. Bunlardan yüzyıllara göre en tanınmış olanları şunlardır:

XVI. yy: Öksüz Dede, Karacaoğlan, Gedâ Muslî, Hayalî, Ozan.

XVII. yy: Âşık Ömer, Gevherî, Ercişli Emrah, Kayıkçı Kul Mustafa

XVIII. yy: Levnî, Âşık Halil, Kıymetî, Tâlibî.

XIX. yy: Erzurumlu Emrah, Bayburtlu Zihnî, Dertli, Dadaloğlu, Seyranî, Ruhsatî, Sümmanî, Âşık Şenlik, Tokatlı Nurî.

XX. yy: Posoflu Müdamî, Âşık Veysel, Davud Sularî, Efkârî, Recep Hıfzî, Murat Çobanoğlu vd. (Sakaoğlu, 1989: 105-240).

XIX. asırdan sonra önemli ölçüde güç kaybetse de âşıklık geleneği ve âşık edebiyatı günümüze kadar devam etmiştir. Bu geleneğin günümüzdeki önemli temsilcilerinden biri de Göksunlu Âşık Hüdâi'dir.

HAYATI

Asıl adı Sabri Orak olan Âşık Hüdâi, 1940 yılında Kahramanmaraş'ın Göksun ilçesine bağlı Yoğunoluk köyünde doğmuştur. Henüz dokuz yaşında iken babası vefat eden Hüdâi yetim kalmıştır. Hüdâi, bir söyleşisinde bu hususla alakalı olarak; *"Babam yaşlıydı. Üç kardeşiz, üçümüzün de annesi ayrı. Babamın en genç eşinden doğan en küçük çocuğuyum."* demiştir. (Âşık Hüdâi, 1998: 10).

Hüdâi on bir yaşında iken ailesi, daha iyi imkânlara kavuşabilmek umuduyla Göksun'dan Adana'nın Kadirli ilçesine göçüp, yerleşmiştir. Bu yıllar umduklarının aksine ailenin en acılı ve en zorlu yılları olmuştur. Hüdâi, çalışmak zorunda olduğu için okula gidememiş, geçim derdiyle pamuk tarlalarında çalışmış daha çok da Toroslarda çobanlık yapmıştır. Hüdâi, hayatının bu devresini şöyle anlatıyor: *"Adana'da Kadirli'de büyüdüm. Benim çocukluğum zorluklarla geçti. Okuma imkânı bulamadım. Yokluk, bir ıslak yorgan gibi hiç üzerimden kalkmadı. Islak yorgan hem ağırdır hem de insanı her zaman üşütür. Bana hayatı öğreten çile oldu. Ama sevda hiç başımızdan eksik olmadı. Dağ dumansız olmaz imiş."* (Aydın, www.alewiten.com).

On bir yaşından itibaren irticalen şiir söylemeye başlayan Hüdâi, on dört yaşında iken saz çalmaya başlamıştır. Âşık, "Hûdai"[1] mahlasını Kadirli Âşıklar Gecesi'nde gösterdiği başarı sebebiyle almıştır. Okuma yazmayı asker ocağında öğrenen Âşık Hüdâi, okuyup dinlediği halk hikâyeleri ve eski şairlerin/âşıkların eserleri vasıtasıyla şiir ve âşıklık konularında bilgisini artırıp pekiştirmiştir. Hüdâi, yetişmesiyle ilgili olarak; *"Benim yaşamım bir Kerem gibi geçti. Bütün ozanlar benim ustam oldu. Geçmiş, yaşamış tüm ozanlar benim ustam oldu. Onları dinleyerek büyüdüm, yetiştim."* demiştir. Bu sebeple okuma yazma öğrendiği asker ocağını hep saygı ve sevgiyle anmıştır. Hüdâi, askerliğini bitirdikten sonra

[1] Âşığın mahlası şiirlerinde "Hüdâi" olarak geçmektedir. Kelime Arapça imlası ile "doğru yol gösterene, Kur'ân'a tabi olan" manasına gelmektedir. Ayrıca Farsça "Allah'a mensup" manasına gelen "Hudâyî" kelimesi "Hüdâi" tarzında telaffuz edilip yazılmış olabileceğini de düşünmek mümkündür. Devellioğlu, 1993: 378, 389).

İstanbul'a yerleşmiştir. (Âşık Hüdâi, 1998: 10; Çiftçi, 2000: 140; Yücel, 2002: 16; Aydın, www.alewiten.com).

Askerlik sonrası otuz yıl ayık gezmeyen Hüdâi, ömrünün çoğunu gurbette, otel odalarında geçirmiş, bu yıllarda sadece sazı ve sözüyle geçinmiştir. Gezmeyi âşıklığın bir gereği olarak görmüş, sık sık Anadolu gezilerine çıkmış, yaşayan usta âşıkların yakınında bulunarak kendisini yetiştirmiştir. Yirmi beş yıl İstanbul'da kalan Hüdâi, işsiz güçsüz ve perişan yılların ardından kısa bir müddet de olsa İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde çalışmıştır. Her nedense Hüdâi, birkaç gün çalıştığı İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ndeki işinden ayrılarak 1990'lı yıllarda Ankara'ya gelmiştir. Ankara'da Çankaya Belediyesi'nde işe alınan Hüdâi, Park ve Bahçeler Müdürlüğü'ne bağlı olarak Âşık Veysel Parkı'nda çalışmıştır.[2] (Âşık Hüdâi, 1998: 10; Aydın, www.alewiten.com; Kaymak, www.aleviyol.com; Yücel, 2002: 16).

Konya'da yapılan Âşıklar Bayramı'na üç yıl katılan Âşık Hüdâi, 1968 yılında şiir dalında birinci olarak Fuzuli ödülünü almış, 1969 yılında da atışma ve şiir dallarında ikinci olarak Dadaloğlu ve Yunus Emre ödüllerini kazanmıştır. 1970 yılında ise şiir dalında Karacaoğlan, atışma dalında Müdâmî ödüllerini almıştır. (Âşık Hüdâi, 1971: 54-59; Çiftçi, 2000: 140).

Çevresinde, ağırbaşlı, sessiz, sakin ve mahzun tabiatıyla tanınan Hüdâi, hayatının son devresinde içkiyi bırakmış tasavvufa yönelmiştir. 1995 yılında Asiye Hanım'la evlenen Hûdai'nin 1996 yılında Ali Kerem adında bir oğlu dünyaya gelmiştir. Biraz olsun huzura ve düzene kavuşan Âşık Hüdâi, bu yıllarda daha çok oğluyla ve şiirle uğraşmıştır. Âşık Hüdâi'nin geç kavuştuğu saadeti ileri derecedeki şeker hastalığı sebebiyle uzun sürmemiştir.

Ankara'da[3] 23 Kasım 2001 tarihinde 61 yaşında iken vefat eden âşık, Ankara'da toprağa verilmiştir. (Âşık Hüdâi, 1998: 10; Kaymak, www.aleviyol.com; www.ozanlar.eu; Yücel, 2002: 16).

EDEBÍ ŞAHSİYETİ

Âşıkların yetişmesi geleneklerin belirlediği bir takım kurallara bağlıdır. Âşıklar, ya usta-çırak ilişkisiyle yetişir ya da bade içerek âşık olurlar. (Karahan, 1991: 548; Erşahin, 2005: 33).

Âşık Hüdâi'nin hayatına bu bağlamda baktığımızda her iki yetişme tarzının yansımalarını görürüz.

Geçmiş âşıkları usta kabul eden Hüdâi', sevip etkilendiği âşıkları şöyle sıralar: *"Aşkı ve aşktaki bağlılığı Kerem'de, şiir sanatını Karacaoğlan'da, tasavvufu, insan sevgisini ise Yunus'ta buldum, onlardan öğrendim. Dertli, Everekli Seyranî'yi okuyup sevdim, Veysel'i tanıdım, arkadaşlık ettim."* (Âşık Hüdâi, 1980: 22). Bu âşıklar içinde Karacaoğlan ve Kerem'in Hüdâi'nin yanında ayrıcalıklı bir yeri vardır. *"O sesin, o selin önünde her âşık duramaz, kaptığı gibi kendisine katar"*, dediği Karacaoğlan'a ithaf ettiği bir şiirinde âşık, sevdiğine şöyle seslenir:

Görmeyeli neler olmuş sevdiğim
Derdini diyecek dilin kalmamış
Elden ele dilden dile övdüğüm
Halimi soracak halin kalmamış

Ta baştan bulanmış suyun durusu
Talana uğramış gönül korusu
Çiçeksiz kalınca aşkın arısı
Kurumuş peteğin balın kalmamış

[2] Âşık Hüdâi'nin görev yaptığı Âşık Veysel Parkı, Ankara Dikmen'de Hürriyet Caddesi üzerinde bulunan parktır. (Kaymak, www.aleviyol.com).

[3] Bazı kaynaklarda Âşık Hüdâi'nin vefatı, 22 Kasım 2001 olarak verilmektedir. (Yücel, 2002: 16).

Hüdâi'yim geçer olmuş çağların
Duman almış gayrı yüce dağların
Solmaya yüz tutmuş yeşil bağların
Mor sümbülün gonca gülün kalmamış (Âşık Hüdâi, 1998: 64).

Hayatım, Kerem gibi geçti diyen âşığın oğlunun adı da Kerem'dir. Kerem'e bu derece muhabbet duyan Hüdâi, aşktan onun gibi yanışını şöyle dile getirir:

Kerem oldum yanıyorum
Köze teslim oldum kardaş
Yana yana donuyorum
Buza teslim oldum kardaş (Âşık Hüdâi, 1998: 63).

Âşık Hüdâi'yi Karacaoğlan gibi çalıp söyleten, Kerem gibi aşk ateşinde yakan güzeller vardır. Bunlar Gülizar, Senem, Zeynep ve Çiğdem'dir.

Yaradanı sever ise yâr bugün bize gelsin
Ayvaya selam söyleyin nar bugün bize gelsin
Bülbül figan eylemiş güle Gülizar gibi
Dört mevsimin ilkinde bu bahar bize gelsin (Âşık Hüdâi, 1998: 20).

Hüdâi küstüm Senem'e
Gözyaşım karıştı neme Her
şeyi çektim sineme
Seni vicdanın affetsin (Âşık Hüdâi, 1998: 89).

Seni düşünmemek elimde değil
Gönül sevdiğini arıyor Zeynep
Benim aşkım sade dilimde değil
Vallahi yüreğim kanıyor Zeynep (Âşık Hüdâi, 1998: 94).

Çiğdem güzellerin hası
Cana neşe verir sesi
Muhabbeti konuşması
Bülbülün diline benzer (Âşık Hüdâi, 1998: 101).

Âşıklık geleneğine göre, içilmesiyle âşıklık yeteneği kazandıran bade; maddi ve manevi bir sıkıntı sonunda çoğunlukla kutsal sayılan bir yerde uyku ile uyanıklılık arasında görülen rüyada, mürşit, pir veya Hızır elinden içilir. Bade adı verilen bu manevi içecek, "er dolusu" ve "pir dolusu" olmak üzere iki türlüdür. Er dolusu içenler, "kahraman âşık"; pir dolusu içenler ise "sade âşık" olarak anılırlar. Bade içen şahısların hayatları tamamen değişir. Bunlar gördükleri rüya ile olgun bir kişiliğe kavuşur, hem Allah aşkı hem de sevgililerinin aşkı ile yanarlar. Bu kişiler hiç şiir okumamış, okuma yazma bilmez de olsalar gayet ustaca ve manidar şiirler söyleyip, güzel saz çalar hale gelirler. Bu tür âşıklara "Hak âşığı" veya "badeli âşık" adı verilir.[4] (Erşahin, 2005: 44-45; Karahan, 1991: 548).

Âşık Hüdâi de şiirlerinde, pir elinden aşk badesi içip mest olduğunu söylemektedir.

Hüdâi'yim Hüda'mız var Pir
elinden bademiz var
Muhabbetten gıdamız var
Ölüm ölür biz ölmeyiz (Âşık Hüdâi, 1998: 14).

Aşkın badesini içtim içeli
Gönlüm sarhoş sazım sarhoş tel sarhoş
Mest olup kendimden geçtim geçeli
Dünya sarhoş deniz sarhoş göl sarhoş (Âşık Hüdâi, 1998: 92).

Bu bade, uzun yıllar ayık gezmediği bilinen âşığın kendi içtiği bade midir, pir elinden içilen bade midir, yoksa bir motif midir, bilinmez. Ama bilinen şu ki, sonradan içmeye tövbe edip hatta sigarayı bile bırakan Âşık Hüdâi; İslam kültürüne vâkıf, olgun kişilik sahibi bir insandır. Onun bu engin kabuller dünyası tabii olarak şiirlerine yansımıştır.

[4] Daha geniş bilgi için bk.: (Günay, 1992).

Allah yolunda ve Peygamber izinde olan âşık, besmelesiz ağzını açmaz. O, kuru ekmek duru su da olsa kısmetine şükreden bir insandır.

Gönül diyarından sevda elinden
Hasret dağlarından çile çölünden
Peygamber izinden Allah yolundan
Yirminci asırda biz geldik gittik (Âşık Hüdâi, 1998: 25).

Besmelesiz ben ağzımı, açmam Allah etmesin,
Ölene dek sevdiğimden, geçemem Allah etmesin
Kuru ekmek, duru suyu, kısmet ederse şükür
Muhannetten bal şerbeti içemem Allah etmesin (Âşık Hüdâi, 1971: 46).

Âşık Hüdâi, doğru sözlü, dürüst ve mert bir insandır. O, babası da olsa; yalan söyleyenleri, kendini bilmeyenleri, Hak'tan korkmayanları sevmez.

Bildin mi azizim neye yanarım
Doğru konuşmayan dile acırım
Babam olsa dahi sevmem kınarım
Kendini bilmeyen kula acırım

Hak'tan korkmayanın sohbetinden kaç
Kanaatsiz doymaz her dem gözü aç
Dünya bir bahçedir insan bir ağaç
Meyvesi olmayan dala acırım (Âşık Hüdâi, 1998: 100).

Ona göre şu dünya bahçesinde insanın bir meyvesi/eseri olmalıdır. Bu da ancak ilimle, bilgiyle kişinin kendisini geliştirmesiyle mümkündür. İlme, bilgiye çok değer veren Hüdâi'nin nazarında âlimin hayali düşü cahilin sohbetinden, ölülerin mezar taşı da bilgisiz görgüsüz kuldan üstündür.

Cahilin yaptığı sohbetten sözden
Âlimin hayali düşü makbuldür.
Bilgisiz görgüsüz duygusuz kuldan
Ölülerin mezar taşı makbuldür (Âşık Hüdâi, 1998: 23).

Hüdâi'nin sevmediği diğer insan tipleri kalleş, kötü olmasına rağmen kendisini öven ve yaptıklarını sonradan insanın başına kakan muhannettir.

Tilkinin aslana karşı koyması
Kalleşliği kahramanlık sayması
Kötülerin kendi kendin övmesi
Yaralar yaralar yaralar beni (Âşık Hüdâi, 1998: 96).

Lokma yeme muhannetin elinden
Kurtulaman sonra acı dilinden
Namertlerin kaymağından balından
Merdin kuru yavan aşı makbuldür (Âşık Hüdâi, 1998: 23).

Acı dilli muhannetin tatlı lokmasından merdin kuru yavan aşı makbuldür ama bu dünyada, darda zorda iken arayıp soran hakiki dostun az olduğu da bir gerçektir.

Varsın sormasınlar dar günlerimde
Bol günde kapımı çalıyorlar ya!
Ağlarken merhaba etmeseler de
Gülerken selamım alıyorlar ya! (Âşık Hüdâi, 1998: 35).

Küçük yaşta yetim kalıp, ömrünün çoğunu gurbette geçiren Hüdâi'yi asıl yaralayan küçük bir çocuğun yetim kalması, garibin gurbette mahzun olması ve mazluma değen zalim sillesidir.

Bir çocuk küçükten yetim kalırsa
Yaralar yaralar yaralar beni
Bir garip gurbette mahzun olursa
Yaralar yaralar yaralar beni

Mazluma değdikçe zalim sillesi
Yaralar yaralar yaralar beni (Âşık Hüdâi, 1998: 96).

Gurbet, âşığın olgunlaşma sürecinde önemli bir yere sahiptir. Gurbete düşen âşık, yıllarca diyar diyar gezerek sevdiğini arar. Aşk sebebiyle memleketinden ayrılan Hüdâi de ömrünün çoğunu gurbette geçirmiştir. "*Âşık ne gurbeti sever ne de ondan vazgeçer"* diyen Hüdâi'nin gurbet hayatı ayrılık, hasret ve yokluk içinde oldukça zor geçmiştir. (Âşık Hüdâi, 1980. 30).

Felek aramıza çekti bir perde
Hasreti düşürdü çaresiz derde
Hayali karşımda kendisi nerde
Aşkı beni böyle gezdirir durur (Âşık Hüdâi, 1998: 33).

Diyarı gurbeti ben adım adım
Gezdim amma kardaş gel de bana sor
Ömür ipliğine dert sıraladım
Dizdim ama kardaş gel de bana sor (Âşık Hüdâi, 1998: 59).

Âşık Hüdâi'nin şiirlerindeki ana konu beşerî ve tasavvufi boyutuyla aşktır. Hayatı boyunca aşkla kendi içinde kendini arayan âşık, bu arayış ve olgunlaşma sürecini şöyle anlatmaktadır:*"53 yıl kendi kendimi aradım hiçbir türlü bulamadım ben beni. Yaz yağmurunu düşünün, dereler oluşur, derelerden çaylara, çaylardan ırmaklara, ırmaklardan denizlere kendini ulaştırır yağmur damlaları. Ozan da buna benzer. Ozanda kendi ruhuna kendisi ulaşana kadar epey çile çeker. Kendime ulaşma mücadelesi verdim. Kendimden kendime gittim."* (Aydın, www.alewiten.com). Uzun süren bu deruni yolculuk sonucunda âşık tasavvufta kendini bulur. Kendini bulduğu tasavvuf hakkında ise şunları söylemektedir: "*Bu insanın kendinden kendine giden bir yolculuk. Senden sana giden yolculuk. En zor yolculuk budur. İnsan tüm hayatı boyunca bu yolculuk içinde olabilir ama ulaşamaz kendine."* (Aydın, www.alewiten.com).

Hüdâi'nin yıllar süren bu arayış ve buluşu tabii olarak şiirlerine yansımıştır.

Ben âşığım meşrebimi sormayın
Meşrebim aşk mezhebim aşk dinim aşk
Aşkım inancımdır ayrı görmeyin
İnancım aşk imanım aşk yönüm aşk (Âşık Hüdâi, 1998: 16).

Duygu denizinde yüzdüm
Mana âlemini sezdim
Yirmi sene dalgın gezdim
Hiç kendime gelemedim (Âşık Hüdâi, 1998: 17).

Hüdâi'yim hakka eyledim nazar
Ben kendi içimde kurdum bir pazar
Bu kötü nefsime kazmasız mezar
Kazdım ama kardaş gel de bana sor (Âşık Hüdâi, 1998: 59).

Hüdâi'nin şiirlerinde tasavvufi neşve önemli bir yere sahiptir. Bu yaklaşım çerçevesinde âşık, ezeli olan aşkın kendisine mana âleminde nasip olduğunu söylemektedir.

Ateş icat olup tütün tütmeden
Aşkın ocağında ben yanıp tüttüm
Güller açılmadan bülbül ötmeden
Mânâ âleminde şakıdım öttüm (Âşık Hüdâi, 1998: 25).

Âşık Hüdâi tasavvufi yolculuğunda üç mutasavvıftan etkilenmiştir. Bunlar, Yunus Emre, Mevlânâ ve Hacı Baktaş Velî'dir.

"Tasavvufu, insan sevgisini Yunus'ta buldum, ondan öğrendim." (Âşık Hüdâi, 1980: 22). diyen Hüdâi, Konya Âşıklar Bayramı münasebetiyle söylediği bir şiirinde Mevlânâ'dan da muhabbetle bahsetmektedir.

Hüdâi Yunus'un sülâlesiyiz
Tasavvuf ilmini biz tamam ettik (Âşık Hüdâi, 1998: 25).

Hüdai varayım pirin yanına
El bağlayıp duram ben divanına (Âşık Hüdâi, 1998: 105).

Hüdâi, hakikat şehrine yolculuğun bir mürşidin rehberliğinde aşk atıyla olacağı düşüncesindedir.

Rıza'ya razı ol Hakk'a kailsen
Ara bul mürşidi müşkülde isen
Hakikat şehrine yolcu değilsen
Ne yolcuyu eğle ne yolu incit (Âşık Hüdâi, 1998: 44).

Hüdâi emeğin gitmesin zaya
Bozulan süt artık tutmuyor maya
Bu aşkın yoluna gidilmez yaya
Aşk atına binip sür de öyle gel (Âşık Hüdâi, 1998: 78).

Yetiştiği muhit itibarıyla Alevi-Bektaşi âşıklarından kabul edilen Hüdâi'nin, gönülden bağlı olduğu mutasavvıf Hacı Bektaş Veli'dir.

Ehl-i Beyt'e düşman Ali'ye düşman
Muhammed'i sevdim dese yalandır Pirim
Hacı Bektaş Veli'ye düşman
Muhammed'i sevdim dese yalandır (Âşık Hüdâi, 1998: 40).

Gönül, Hakk'ın nazar ve tecelli ettiği yerdir. Bu sebeple ehlidil olanlar gönüller tamir eder, ne birini incitir ne de birinden incinir.

Gönül, çalamazsan aşkın sazını
Ne perdeye dokun ne teli incit
Eğer çekemezsen gülün nazını
Ne dikene dokun ne gülü incit

Bülbülü dinle ki gelesin coşa
Karganın nağmesi gider mi hoşa
Meyvesiz ağacı sallama boşa Ne
yaprağını dök ne dalı incit

Bekle dost kapısın sadık kul isen
Gönüller tamir et ehl-i dil isen
Sevda sahrasında Mecnun değilsen
Ne Leyla'yı çağır ne çölü incit

Rıza'ya razı ol Hakk'a kailsen Ara bul
mürşidi müşkülde isen Hakikat
şehrine yolcu değilsen
Ne yolcuyu eğle ne yolu incit

Gel Hak'tan ayrılma Hakk'ı seversen
Nefsini ıslah et er oğlu ersen
Hüdâi incinir inciten dersen
Ne kimseden incin ne eli incit (Âşık Hüdâi, 1998: 44).

"Şiir beni söyle demedikten sonra söylemem" diyen âşık, şiirin oluşumu hakkında şunları söylemiştir: *"Şiir yazmak ya da söylemek, bir kadının doğum yapmasına benzer. Duygular gelip de onu söylemediğinde insanın beyni bir sancıya tutulur. İnsan bu sancıdan kurtulamaz söylemeyince. Bir sancılanırsın, onu söylersin, biter. Onun rahatlığını, mutluluğunu duyarsın. Sonra yeni bir sancı başlar. Şiir söylemek bu yönleriyle tıpkı bir çocuk doğurmak gibidir."* (Âşık Hüdâi, 1980: 21). Hüdâi, kendi ifadesiyle "şiirin beyinde olgunlaşma ve doğum süreci" hakkında da şunları söylemektedir: *"Ben çok yazmam. Olgunlaşmayanı yazmam. Bir rüzgâr esmeyince dal uyanmaz, damla düşmeyince sel uyanır mı? Hiç belli olmaz ne zaman geleceği şiirimin. Şiir geliyor, kapımı, camı pencereyi zorluyor. Beni sıkıştırıyor, yaz, diyor. İnsan beyniyle doğum yapıyor. Şimdiye kadarki şiirlerim böyle doğdu."* (Aydın, www.alewiten.com). Âşık bu sancılanma anında doğan has şiiri kaçırmamak için yanında daima kâğıt kalem bulundurmuş, evde, parkta, kahvehanede hemen her yerde şiir ile uğraşmıştır. (Kaymak, www.aleviyol.com). Sözü mantık süzgecinde süzüp haddeden geçiren âşık, zamanla kendine özgü bir incelik ve deyiş güzelliğine ulaşmıştır. Hüdâi, bu hünerini irticalen yapılan atışmalar da bile göstermiştir.

Muhabbet bağında goncalar açar
Aşkın badesini âşıklar içer
Ariflerin sözü haddeden geçer
Sen de mantığından süz birer birer[5] (Âşık Hüdâi, 1998: 21).

Kendisini diğer âşıklardan *"Herkesin rengi ayrı ayrıdır. İpliği, rengi ayrı ayrıdır. Ben şiirin duygu telini örüyorum"* (Aydın, www.alewiten.com) diyerek ayrı tutan Âşık Hüdâi'nin bütün şiirleri güzel bir edaya sahip olmakla birlikte, o; daha çok tasavvufi şiir ve deyişleriyle tanınmıştır.

Erenler zehir getirin
Balınan öldürmen beni
Bağrıma diken batırın
Gülünen öldürmen beni

Hiçlik âleminde mestim
Varlık sevdasını kestim
Yokluk benim eski dostum
Malınan öldürmen beni

Yar diyerek yana yana
Can teslim ettik canana
En yakınım kıysın bana
Elinen öldürmen beni

Bir aşktır düştü özüme
Yanarım kendi közüme
Leyla görünüp gözüme
Çölünen öldürmen beni

Duygular dönüştü söze
Yanık seda işler öze
Dertli dertli vurup saza
Telinen öldürmen beni

Hüdâi'yim daldım gama
Saldı beni demden deme
Asın kesin yüzün ama
Dilinen öldürmen beni

(Âşık Hüdâi, 1998: 29).

ESERLERİ

Âşık Hüdâi, âşıklık geleneği tabiriyle hem "dilden" hem de "telden" söyleyebilen bir âşıktır. Kendisini yakmayan bir dörtlüğün, dinleyeni ısıtmayacağı düşüncesindedir. O, bu titizliği sebebiyle ince eleyip sık dokumuş, az ama öz şiir yazmıştır. (Âşık Hüdâi, 1998: 10,12; Kaymak, www.aleviyol.com). Âşığın toplam 95 şiiri yıllara göre şu kitaplarda yayınlanmıştır:

1. Âşık Hüdâi, **Gönül Diyarından Deyişler**, Yağmur Yayınevi, İstanbul 1971, 59s. Âşık Hüdâi'nin yayınlanan ilk şiir kitabıdır. Eser, Ahmet Kabaklı'nın 27 Şubat 1971 tarihli Âşık Hüdâi'yi konu alan bir takdim yazısıyla birlikte, deyiş, koşma, atışma, semai ve dörtlükler başlığı altıda toplam 34 şiirden müteşekkildir. Eser ayrıca Âşık Hüdâi'nin katıldığı Konya Âşıklar Bayramı'nda aldığı ödülleri de ihtiva etmektedir.

[5] Hüdâi'yi bu dörtlüğü Konya Âşıklar Bayramı'nda yaptığı atışma sırasında Âşık Selmânî'ye söylemiştir. (Âşık Hüdâi, 1971: 33)

2. Ahmet Özdemir, **Yaralar Beni-Maraşlı Hüdâi**, 1976.[6] (Çiftçi, 2000: 140).

3. Âşık Hüdâi, **Bütün Evren Semah Döner**, (hzl.: Celal Kılıç), Yeni Deyişlerle 6. Baskı, Güldikeni Yay., Ankara 1998, 109s. Dr. Celal Kılıç tarafından yayına hazırlanan eser, Âşık Hüdâi'nin yayınlardan tespit edebildiğimiz toplam 95 şiirinden 94'ünü ihtiva etmektedir.

4. Âşık Hüdâi, **Yaşamı-Kişiliği-Sanatı ve Şiirleri** (hzl.: Zeynep Başaran) Emek Matbaacılık ve İlancılık Yay., İstanbul 1980, 96s. Eser, 44 sayfalık incelemeyle birlikte Âşık Hüdâi'nin 46 şiirini ihtiva etmektedir.

5. Âşık Hüdâi, **Yaşamı, Sanatı, Duygu, Düşünce ve Kişiliği**, Çankaya Belediyesi Yay., Nu: 9, Ankara199-?, 69s. Eser, Âşık Hüdâi'nin hayatı ve kişiliği hakkındaki kısa bilgiyle birlikte70 şiirini ihtiva etmektedir.

SONUÇ

Göksunlu Âşık Hüdâi, sazı ve sözüyle âşıklık geleneğinin adap ve erkânına sahip bir âşıktır. Ülkenin siyaseten sıkıntılı döneminde yaşamasına rağmen, sanatına siyaseti bulaştırmamıştır. Şiirlerinde daha çok tabiat, insani ilişkiler, sevgi, aşk ve tasavvuf konularını işlemiştir. Hece vezniyle ve çoğunlukla dörtlükler halinde yazdığı şiirlerini saz eşliğinde çalıp söylemiştir. Âşık Hüdâi, sade Türkçesi ve samimi üslubuyla, bitti bitiyor denilen âşıklık geleneğinin 21. yüzyıla uzanan yolculuğunda önemli halkalardan biri olmuştur.

KAYNAKLAR

1. Âşık Hüdâi.(1971). *Gönül Diyarından Deyişler*. Yağmur Yayınevi. İstanbul.
2. Âşık Hüdâi. (1998). *Bütün Evren Semah Döner*. (hzl.: Celal Kılıç). Yeni Deyişlerle 6. Baskı. Güldikeni Yay. Ankara.
3. Âşık Hüdâi. (1980). *Yaşamı-Kişiliği-Sanatı ve Şiirleri*. (hzl.: Zeynep Başaran) Emek Matbaacılık ve İlancılık Yay. İstanbul.
4. Aydın, Ayhan. "Sabri Orak (Hüdâi)" www.alewiten.com (18.05.2008). 5.

Aytmatov, Cengiz. (1991). *Beyaz Gemi*. Ötüken Yay. İstanbul.

6. Çiftçi, Cemil. (2000). *Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler*. Kitabevi Yay. İstanbul.
7. Devellioğlu, Ferit. (1993). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Aydın Kitapevi Yay. Ankara.
8. Erşahin, İbrahim. (2005). *Halk Kültürü ve Edebiyatı Sözlüğü*. Ötüken Yay. İstanbul.
9. Günay, Umay. (1992). *Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*.Akçağ Yay. Ankara.
10. Karahan, Abdülkadir. (1991). "Âşık Edebiyatı". *TDVİA*. C 3. TDV Yay. İstanbul.
11. Kaymak,Veysel. www.aleviyol.com (18.05.2008).
12. Oğuz, M. Öcal. (2007). "Âşık Şiiri (XVI-XX. Yüzyıl) Ozan-Baksı'dan Âşık'a Dönüşüm". *Türk Edebiyatı Tarihi*, C 2. KTB Yay. İstanbul.
13. Sakaoğlu, Saim. (1989). "Türk Saz Şiiri". *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri)*. C. LVII. Sayı: 445-450/ Ocak- Haziran. TDK Yay. Ankara. 14.

TDK. (2005). *Yazım Klavuzu*. Ankara.

15. Yücel, Nihat. (2002). "Yitirdiklerimiz Âşık Hüdâi". *Alkış Dergisi*. Yıl: 1. S: 3. Ağustos Kahramanmaraş.
16. www.ozanlar.eu (21.5.2008).

[6] Eser elde edilemediği için muhtevası hakkında bilgi verilememiştir.